

Σλαβονικός Ιώσηπος

Ιώσηπος, περί Ιησού Β'

(Η δημοσίευση ανήκει στην σειρά δημοσιεύσεων περί της ιστορικότητας του Ιησού των Ευαγγελίων).

Θα δούμε εδώ, ένα θέμα που στο ελληνικό διαδίκτυο δεν θα βρείτε πολλά και είναι μάλλον άγνωστο σε αρκετούς. Στην προηγούμενη δημοσίευση είδαμε κάποιες σχετικές αναφορές στο έργο του Ιώσηπου, *Ιουδαϊκή Αρχαιολογία*. Εδώ θα δούμε κάποια αποσπάσματα απ' ένα άλλο έργο του, τον *Ιουδαϊκό Πόλεμο*.

Σχετικά με τον *Ιουδαϊκό Πόλεμο* του Ιώσηπου, θα πρέπει να αναφερθεί ότι το παλαιότερο ελληνικό χειρόγραφο αντίγραφο που έχουμε είναι του 11^{ου} αιώνα. Το κείμενο αρχικά γράφηκε στα Αραμαϊκά, όπως ο ίδιος ο Ιώσηπος αναφέρει, έργο που έχει χαθεί. Τα κείμενα που έχουμε είναι από μεταγραφή του ελληνικού κειμένου που έχουμε σήμερα και που μπορείτε να διαβάσετε εδώ. Κάτι σημαντικό στη συγγραφή των ιστοριών του Ιώσηπου, όπως ήδη έχω αναφέρει, είναι η κατάδειξη των προβλημάτων που δημιουργήθηκαν από τις μεσσιανικές ιδέες, με υπεύθυνους τους ζηλωτές και το έντονο προφητικό κήρυγμα της εποχής, που δυνάμωσε το κίνημα των ζηλωτών και που οδήγησε τελικά στην μόνιμη αναταραχή και καταστροφή των Εβραίων από τους Ρωμαίους.

Το κείμενο γράφτηκε το 75-79 κ.ε., δηλαδή μετά την καταστροφή της Ιερουσαλήμ και του Ναού που έγινε το 70 κ.ε. που είχε μεγάλη σημασία για τους Εβραίους. Έχουμε επιπλέον δύο μεταγενέστερες λατινικές μεταφράσεις που μάλλον έγιναν τον 5-6^ο αιώνα, μία συριακή ενός μόνο βιβλίου (του 6^{ου}) και μια εβραϊκή του 10^{ου} αιώνα. Το 1893 όμως (από τον A. Harnack) έγινε γνωστή, στην Δύση, μια ακόμα μετάφραση στα Σλαβονικά, αλλά αρκετά χρόνια αργότερα έγινε κάποια ανάλυσή

της (Schweitzer-Berendts). Το ενδιαφέρον με αυτήν είναι, ότι αν και προέρχεται από το ελληνικό πρότυπο, έχει αρκετές αξιοσημείωτες ελλείψεις και προσθήκες. Ο Alexander Berendts (1910), λέγει στα πρώτα του σχόλια ότι “σε σημεία που αναφέρονται στον Βαπτιστή ή ίσως και στον Ιησού, για μεν έναν χριστιανό είναι λίγα, για έναν όμως Ιουδαίο του 70 κ.ε. είναι πάρα πολλά”.

Ήδη ο Emil Schürer (1920), ο πρώτος μετά τον Berendts σχολιαστής, αναφέρει ότι υπάρχουν έντονες χριστιανικές απόψεις μέσα στο κείμενο. Ακολουθούν και άλλοι κυρίως Γερμανοί, και αρκετές αντικρουόμενες απόψεις. Αυτό που έδειξε τελικά η έρευνα είναι ότι οι προσθήκες δεν προέρχονται από το πρωτότυπο ή τον Ιώσηπο, **αλλά από χριστιανικές μεταγενέστερες παρεμβολές** (Αγουρίδης σ. 12). Στην ανάλυση των παραλείψεων φαίνεται όλες να εμφανίζονται στα τέσσερα πρώτα βιβλία ισομερώς. Κατά τον Αγουρίδη, οι παραλείψεις οφείλονται σε προσπάθεια σύντμησης του ελληνικού προτύπου για την σχετική περίοδο και είναι άνευ σημασίας. Αντίθετα οι προσθήκες τουλάχιστον οι μεγαλύτερες, ευρίσκονται εις την ιστορία από της εποχής του Ηρώδη του Μεγάλου μέχρι και των αρχών του πολέμου με την Ρώμη (66 κ.ε.).

Ας δούμε τώρα κάποιες χαρακτηριστικές προσθήκες:

Η πρώτη και η δεύτερη που έχουν ενδιαφέρον, φαίνεται να αναφέρονται στον Ιωάννη τον Βαπτιστή και έχει τον χριστιανικό τίτλο “Ιωάννης ο Πρόδρομος” και το δεύτερο ο Αγριάνθρωπος .

(Οι κόκκινοι αριθμοί στις αγκύλες και με παρενθέσεις στην αρχή της κάθε παρέμβασης, είναι η αρίθμηση των παρεμβολών όπως τις αναλύει ο Αγουρίδης).

Το πρώτο κείμενο παρεμβάλλεται μεταξύ 2.110 & 2.111, ενώ το δεύτερο επεκτείνει το 8.138 και θα αναλυθούν σε ειδική αναφορά που θα πρέπει να γίνει στον Πρόδρομο.

[(12)] Η επόμενη σημαντική για εμάς προσθήκη είναι εκεί που αναφέρεται σε έναν “θαυματοποιό” του Όρους των Ελαιών, στην κρίση σας ποιος μπορεί να είναι αυτός ή τι θέλει να πει ο αντιγραφέας γιατί έχει και συνέχειες.

Το κείμενο σε κόκκινο είναι η απόδοση στα Ελληνικά από τα Γερμανικά των Berendts & Grass, από την μετάφραση από τα Σλαβονικά του πανεπιστημίου του Dorpat και του ίδιου του Alexander Berendts. Μπορείτε να δείτε μια απόδοση του στην δημοτική στην ιστοσελίδα agiotokos-kappadokia.gr.

Το κείμενο λοιπόν που παρεμβάλλεται μεταξύ 2.174 & 2.175 είναι αυτό:

- «1. Τότε δὲ ἐφάνη ἀνὴρ τις, ἐὰν ἀρμόζη νὰ ὀνομάσῃ τις αὐτὸν ἄνδρα.
2. Καὶ ἡ μὲν φύσις καὶ ἡ μορφή αὐτοῦ ἦτο ἀνθρώπινη, ἡ δὲ ὄψις αὐτοῦ ἦτο ὑπὲρ ἀνθρώπων·
3. ἀλλὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἦσαν θεῖα. Τέρατα ἐποίει παράδοξα καὶ δυνατά.
4. Διὰ τοῦτο δὲν δύναμαι νὰ ὀνομάσω αὐτόν ἀνθρώπων·
5. ἐὰν δὲ πάλιν εἰς τὴν κοινὴν [αὐτοῦ] φύσιν ἀπιδῶ, δὲν θὰ ὀνομάσω αὐτόν ἄγγελον.
6. Πάντα δὲ ὅσα ἐποίει δι' ἀοράτου τινὸς δυνάμεως, διὰ λόγου ἐτέλει καὶ προστάγματος
7. Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον περὶ αὐτοῦ· «ὁ πρῶτος ἡμῶν νομοθέτης ἡγέρθη ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ ἐπέδειξε πολλὰς ἰάσεις καὶ τέρατα».
8. Οἱ δὲ ἐνόμιζον αὐτὸν ἀπεσταλμένον ἀπὸ Θεοῦ.
9. Ἀλλ' ἀντετάσσετο ἐν πολλοῖς εἰς τὸν Νόμον καὶ δὲν ἐτήρει τὸ Σάββατον κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν πατέρων.
10. Οὐδὲν ὅμως ἐποίει ἐπονείδιστον οὔτε διὰ τῶν χειρῶν ἐποίει τι, ἀλλὰ διὰ μόνου τοῦ λόγου ἐπετέλει πάντα.
11. Καὶ πολλοὶ ἐκ τοῦ λαοῦ ἠκολούθουν αὐτόν καὶ ἤκουον τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ·
12. πολλῶν δ' αἱ ψυχαὶ ἐδονοῦντο ἐπὶ τῇ σκέψει, ὅτι δι' αὐτοῦ αἱ Ἰουδαϊκαὶ φυλαὶ θὰ ἐλευθερωθῶσι τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας.
13. Ἦτο ὅμως συνήθειά του νὰ διατρίβῃ πρὸ τῆς πόλεως ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν·
14. ἐκεῖ δὲ παρεῖχε τὰς ἰάσεις πρὸς τὸν λαόν.
15. Καὶ συνοιθορίζοντο πρὸς αὐτὸν ἀπὸ μὲν τῶν βοηθῶν (ὑπηρετῶν) 150, ἀπὸ δὲ τοῦ λαοῦ πλῆθος.
16. Ὅτε δὲ εἶδον τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ὅτι πάντα ὅσα θέλει δύναται διὰ μόνου τοῦ λόγου, καὶ γνωστὴν ἐποίησαν εἰς αὐτὸν τὴν βουλήν αὐτῶν, ὅπως εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν καὶ φονεύσῃ τοὺς Ῥωμαίους στρατιώτας καὶ τὸν Πιλᾶτον καὶ βασιλεύσῃ ἐφ' ἡμῶν,
17. οὗτος δὲ περιεφρόνησεν ἡμᾶς.
18. Καὶ ὅτε μετὰ ταῦτα ἐπληροφορήθησαν οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων περὶ τούτου, συνῆλθον μετὰ τοῦ ἀρχιερέως καὶ εἶπον· «ἡμεῖς εἴμεθα ἀδύνατοι καὶ ἀσθενεῖς, διὰ νὰ ἀντιστῶμεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους.
19. Ἐπειδὴ δὲ τό τόξον εἶναι (ἤδη) τεταμένον, θὰ ὑπάγωμεν καὶ θὰ κάμωμεν γνωστὰ εἰς τὸν Πιλᾶτον ὅσα ἠκούσαμεν, καὶ ἡμεῖς θὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι πάσης θλίψεως, ἵνα μὴ τοῦτο παρ' ἄλλων πληροφορηθῇ καὶ τῆς περιουσίας ἡμᾶς στέρησῃ καὶ ἡμᾶς ἀποκτείνῃ καὶ (τὰ) τέκνα διασκορπίσῃ».
20. Καὶ ἀπῆλθον καὶ ἔκαμαν (τοῦτο) γνωστὸν εἰς τὸν Πιλᾶτον.

21. *Καὶ οὗτος ἀπέστειλε καὶ ἐφόνευσε πολλοὺς ἐκ τοῦ πλήθους.*
  22. *Τὸν δὲ θαυμαστοποιὸν ἐκεῖνον διέταξε νὰ φέρωσι ἐνώπιόν του καὶ ἐξετάσας τὰ κατ' αὐτὸν ἀπεφάνθη, ὅτι «οὗτος εἶναι εὐεργέτης καὶ ὄχι κακοῦργος, οὔτε στασιαστής, οὔτε ἐπιδιώκων τὴν ἐξουσίαν» Καὶ ἀπέλυσεν αὐτόν·*
  23. *διότι εἶχε θεραπεύσει τὴν ἀποθνήσκουσαν σύζυγόν του.*
  24. *Καὶ ἀφοῦ οὗτος ἀπῆλθεν εἰς τὸν συνήθη αὐτοῦ τόπον, ἐποίει τὰ συνήθη αὐτοῦ ἔργα.*
  25. *Ὅτε δὲ πάλιν πλείονες ἐκ τοῦ ὄχλου συνήχθησαν περὶ αὐτόν, ὑπὲρ πάντας ἐδόξαζεν ἑαυτόν διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ.*
  26. *Καταληφθέντες ὑπὸ φθόνου οἱ Γραμματεῖς, ἔδωκαν εἰς τὸν Πιλάτον τριάκοντα τάλαντα, ἵνα αὐτόν θανατώσῃ.*
  27. *Ἐκεῖνος δὲ ἔλαβε (ταῦτα) καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν ἐξουσίαν, ὅπως αὐτοὶ «ἐκτελέσωσι τὴν βουλὴν αὐτῶν.*
  28. *Καὶ ἐκεῖνοι συνέλαβον αὐτόν καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν ἐναντίον τῷ νόμῳ τῶν πατέρων αὐτῶν.*
- [175] *Μετὰ δὲ ταῦτα ταραχὴν ἐτέραν ἐκίνει τὸν ἱερὸν θησαυρόν.....*

Το κείμενο, ὅπως λέει καὶ ο Αγουρίδης (σ. 51), δεν ἔχει συνάφεια ἐκεῖ που ἔχει τοποθετηθεῖ. Ἐκ πρώτης ὀψεως θα λέγαμε ὅτι ἔχει πάρα πολλὰ κοινὰ με τὸν Ἰησοῦ τῶν Εὐαγγελίων, παρ' ὅλο που δεν τὸν κατονομάζει, ἀλλὰ καὶ αρκετές διαφορές. Τα “σημεῖα καὶ τέρατα”, ὅτι δίδασκε με τὸν λόγο, γιὰ τὸ Ὅρος τῶν Ελαιῶν, τὰ 30 τάλαντα (ἢ ἀργύρια που λέει ἡ μετάφραση στὴν δημοτικὴ), τὴν σταύρωση του, τὴν μὴ τήρηση τοῦ Σαββάτου, ὅλα αὐτὰ μυρίζουν Ἰησοῦ τῶν Εὐαγγελίων.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη ἔχει μεγάλες διαφορές. Στὰ Εὐαγγέλια ἡ βασικὴ δράση τοῦ Ἰησοῦ ἦταν στὴν Γαλιλαία καὶ ἐλάχιστα στὴν Ἰουδαία (τουλάχιστον στα συνοπτικά, στὸν Ἰωάννη ἀλλάζει τὸ πρᾶγμα), οἱ μαθητές του ἦταν 12+70, (οἱ ἐπιπλέον 70 ἀναφέροντε μόνο στὸν Λουκά) τὸ πολὺ 82, ἐδῶ 150. Εδῶ μιλάει γιὰ ἓνα εἶδος στάσης που δημιούργησε ρωμαϊκὴ ἐπέμβαση καὶ πολλὰ θύματα. Μιλάει γιὰ δύο συλλήψεις τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Πιλάτος ἀν καὶ τὸν αθώνει, γιὰ τὸν θεράπευσε τὴν γυναῖκα, τελικὰ χρηματίζεται ἀπὸ τοὺς ὑποτελεῖς του με 30 τάλαντα που εἶναι τεράστιο ποσό καὶ τὸν συλλαμβάνει, χωρὶς αὐτὴ τὴ φορὰ νὰ γίνῃ σφαγὴ; Τὴν σταύρωση τὴν ἔκαναν οἱ Εβραῖοι καὶ οἱ Ρωμαῖοι δεν συμμετείχαν. Ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα καὶ τὰ δικά του 30 ἀργύρια ἐπίσης διαφέρουν.

Ἀς δούμε τώρα τι ἀπὸ ὅλα αὐτὰ αποκλείεται νὰ εἶναι τοῦ Ἰώσηπου:

Ἀπὸ τὸ 1 ἕως τὸ 6 ὑπάρχει μιὰ συνεχὴς χρῆση ἀντιθετικῶν ἐκφράσεων ἀγνώστες στὸ γράψιμο τοῦ Ἰώσηπου, ὅπως παρατηρεῖ καὶ ο Αγουρίδης καὶ εἶναι ξεκάθαρα

χριστιανικής προέλευσης ενώ ο στίχος 5 είναι προσπάθεια του αντιγραφέα να φανεί ως ο Ιώσηπος. Ο στίχος 17 *“οὗτος δὲν περιεφρόνησεν ἡμᾶς”* είναι επίσης άτοπος, γιατί μέσα στο πλήθος εντάσσει και τον ίδιο τον Ιώσηπο. Μάλιστα ο Αγουρίδης τονίζει την συνάφεια των παραπάνω με το *“τὸν εὐεργέτην τῶν ἀνθρώπων, ὅστις ἐν τοῖς ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ δὲν ἦτο ἄνθρωπος.”* που θα δούμε πάρα κάτω στην παρεμβολή [(21)]. Να σημειώσω ότι με εκτενή ανάλυση ο Αγουρίδης ανατρέπει τους ισχυρισμούς του Goguel, περί ιουδαϊκής παρεμβολής (σελ. 54 και για όλο το κείμενο σελ. 65).

Τον στίχο 6, αν και ο Seeberg τον θεωρεί ως ιουδαϊκής προέλευσης, ο Αγουρίδης το θεωρεί ως απολογητική για την συκοφαντία ότι ο Ιησούς ήταν μάγος (Κέλσος και Schabbath, Pal Schabbath, Bab Schabbath θα τα δούμε στην δημοσίευση περί πολλών μεσσιών της εποχής). Ο Αγουρίδης απορεί μάλιστα γιατί πολλοί μελετητές θεωρούν τους στίχους 6-11, ως το αρχικό και γνήσιο κείμενο (σελ. 58). Αντίθετα, θεωρεί ότι ο αριθμός 150 μαθητών στον στίχο 15, μπορεί να μην έχει αλλοιωθεί στο κείμενο.

Ο στίχος 19 και 26 που στην μία περίπτωση αναφέρει *“οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων”* και στην άλλη *“Καταληφθέντες ὑπὸ φθόνου οἱ Γραμματεῖς”*, επίσης χωλαίνει, αφού ο ίδιος ο Ιώσηπος ήταν Φαρισαίος και συγκαταλεγόταν στην ιδεολογία με τους ἄρχοντες. Αν αναφέρει για την προβληματική συμπεριφορά ενός ἄρχοντα είτε Φαρισαίος, είτε Γραμματέας να ήταν, τον αναφέρει με το όνομά του. Η ίδια η φρασεολογία είναι χριστιανική.

Ο στίχος 22 όπως και ο Αγουρίδης τονίζει, ξαναπαίρνει στο παιχνίδι των αντιθετικών επιθέτων: *ὄχι κακοποιός ἀλλὰ ευεργέτης, ὄχι επαναστάτης ἢ που ορέγεται τὴν βασιλεία* και έτσι τον αφήνει ελεύθερο αντί να τον συλλάβει όπως θα ήταν το λογικό.

Ο χρηματισμός του Πιλάτου θεωρείται απίθανος, δεδομένου ότι στον Ιώσηπο ο Πιλάτος ήταν ιδιαίτερα σκληρός και άτεγκτος ως προς τους Εβραίους, σπάνια υπαναχωρούσε και μόνο σε ακραίες καταστάσεις, από την άλλη σε κάποια απόκρυφα αναφέρονται επίσης σε χρηματισμό του Πιλάτου για να θανατωθεί ο Ιησούς, υπάρχει όμως περίπτωση να έχουν αυτό το κείμενο σαν πηγή όπως και ο ίδιος ο Αγουρίδης τονίζει.

Το ότι έγινε η πρώτη σύλληψη και ο σφαγιασμός του όχλου και μετά επανήλθε ο θαυματοποιός στο ίδιο σημείο και να έχει πάλι νέους οπαδούς και όχλο, και όλα

αυτά σαν να μην συμβαίνει τίποτα, είναι επίσης ένα τραγελαφικό για να θεωρηθεί αληθές. Ο Αγουρίδης εδώ λέει ότι ο χριστιανός παρεμβολέας αισθανόμενος την έλλειψη των βασικών στοιχείων της πρώτης δίκης δηλαδή τις παράστασης των Ιουδαίων, τον Άννα και τον Καϊάφα, εφεύρε την δεύτερη σύλληψη κατόπιν δωροδοκίας του Πιλάτου χωρίς δίκη μάλιστα, χρησιμοποιώντας γενικευμένες εκφράσεις. Ενώ δε στην πρώτη περίπτωση ανησυχούσαν οι Γραμματείς μήπως ο Πιλάτος θεωρήσει όλο αυτό στάση, εδώ παρά που το πλήθος ήταν περισσότερο, οι Διδάσκαλοι του Νόμου ανησυχούν μόνο από φθόνο και για αυτό δωροδοκούν τον Πιλάτο. Ο Αγουρίδης τονίζει ότι οι στίχοι 21 και 28 αναφέρουν στην ουσία, δύο παράλληλες περί του τέλους του θαυματοποιού διηγήσεις (σελ. 64). Δηλαδή, τελικά τονίζεται ο αχταρμάς της χριστιανικής φιλολογίας στο ποιοι ήταν υπεύθυνοι για την σταύρωση του Ιησού, αν ήταν οι Ρωμαίοι ή οι Ιουδαίοι.

Αυτό που έχει ενδιαφέρον είναι ότι το κείμενο είναι ακριβώς πριν από το συμβάν με το υδραγωγείο που ξεκινά με την φράση *“Μετά δὲ ταῦτα ταραχὴν ἑτέραν...”*. Στην Αρχαιολογία αντίθετα η γνωστή “Φλάβια Μαρτυρία” για τον Ιησού των Ευαγγελίων είναι αμέσως μετά το συμβάν στο υδραγωγείο, και αρχίζει δε με την ίδια φράση. *“Ἐὰν ἀρμόζη νὰ ὀνομάσῃ τις αὐτὸν ἄνδρα.”* αντί του *“εἶγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή.”* που σημαίνει ότι μάλλον ο αντιγραφέας την γνώριζε και την μιμήθηκε.

Είναι προφανές, ότι όπως και με το αντίστοιχο εδάφιο της Αρχαιολογίας, εδώ υπάρχουν πιθανότητες κάτι να υπήρχε σε σχέση με ταραχή και σίγουρα δεν φαίνεται να είναι όπως και εκεί αυτό που βλέπουμε σαν τελικό κείμενο, γιατί το χέρι του διαστρεβλωτή έχει επέμβει καταλυτικά. Αυτό που υπήρχε σίγουρα ήταν πολύ κακό για τον Χριστιανισμό, γιατί πέρα από το σλαβονικό κείμενο έχει αφαιρεθεί οτιδήποτε υπήρχε εκεί, στο αντίστοιχο ελληνικό κείμενο που έχουμε. Επίσης, όπως είδαμε, ο διαστρεβλωτής αντιγραφέας φαίνεται να έχει γνώση του κειμένου της “Φλάβιας Μαρτυρίας”. Να θυμηθούμε πάλι, ότι ο Ωριγένης που ήταν πιο κοντά από εμάς στο πρωτότυπο κείμενο, θεωρούσε ότι ο Ιώσηπος δεν πίστευε στον Ιησού ως Μεσσία, κάτι προφανές ως Φαρισαίος που ήταν και που όλο του το κείμενο βοά κατά των περιφερόμενων μεσσιών και αγυρτών που ξεσήκωναν τον κόσμο. Άρα αν υπήρχε κάτι εκεί που θύμιζε τον Ιησού για να αναγκάσει έναν τουλάχιστον αντιγραφέα να το σβήσει και έναν άλλο να το “διορθώσει”, πάλι για έναν λαοπλάνο αγύρτη μιλούσε, ή για κάτι σχετικό που δημιούργησε ταραχή, Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει και στην Αρχαιολογία, όπως ήδη αναφέραμε στην προηγούμενη δημοσίευση.

[(13)] Η επόμενη αναφορά αντικαθιστά το 2.219-222 και το συνεχίζει, αναφέρεται δε στους οπαδούς του “θαυματοποιού”. Ας δούμε τι λέει το ελληνικό κείμενο:

“[219] ἄλλ’ ἔφθη πρὶν ὑψῶσαι τὸ ἔργον τελευτήσας ἐν Καισαρείᾳ, βεβασιλευκῶς μὲν ἔτη τρία, πρότερον δὲ τῶν τετραρχιῶν τρισὶν ἑτέροις ἔτεσιν ἀφηγησάμενος.

[220] καταλείπει δὲ τρεῖς μὲν θυγατέρας ἐκ Κύπρου γεγεννημένας, Βερνίκην καὶ Μαριάμμην καὶ Δρουσίλλαν, υἱὸν δὲ ἐκ τῆς αὐτῆς Ἀγρίππαν. οὗ παντάπασιν ὄντος νηπίου πάλιν τὰς βασιλείας Κλαύδιος ἐπαρχίαν ποιήσας ἐπίτροπον πέμπει Κούσπιον Φᾶδον, ἔπειτα Τιβέριον Ἀλέξανδρον, οἳ μηδὲν παρακινοῦντες τῶν ἐπιχωρίων ἐθνῶν ἐν εἰρήνῃ τὸ ἔθνος διεφύλαξαν.

[221] μετὰ ταῦτα καὶ ὁ βασιλεύων τῆς Χαλκίδος Ἡρώδης τελευτᾷ, καταλιπὼν ἐκ μὲν τῆς ἀδελφιδῆς Βερνίκης δύο παῖδας Βερνικιανόν τε καὶ Ὑρκανόν, ἐκ δὲ τῆς προτέρας Μαριάμμης Ἀριστόβουλον. τεθνήκει δ’ αὐτῷ καὶ ἕτερος ἀδελφὸς Ἀριστόβουλος ἰδιώτης καταλιπὼν Ἰωτάπην θυγατέρα.

[222] οὗτοι μὲν οὖν ἦσαν, ὡς προεῖπον, Ἀριστοβούλου τοῦ Ἡρώδου παῖδες, Ἀριστόβουλος δὲ καὶ Ἀλέξανδρος ἐκ Μαριάμμης Ἡρώδη γεγόνεισαν υἱεῖς, οὓς ὁ πατὴρ ἀνεῖλεν· ἡ δὲ Ἀλεξάνδρου γενεὰ τῆς μεγάλης Ἀρμενίας ἐβασίλευσεν.

[223] Μετὰ δὲ τὴν Ἡρώδου τελευτήν.”

Το σλαβονικό κείμενο το αντικαθιστά ως εξής:

“1. Πάλιν ὁ Κλαύδιος ἀπέστειλε τοὺς ἐπιτρόπους αὐτοῦ πρὸς τὰ βασίλεια ἐκεῖνα, τὸν Κούσπιον Φάδον καὶ τὸν Τιβέριον Ἀλέξανδρον, ἀμφότεροι δὲ τὸν λαὸν διετήρησαν ἐν εἰρήνῃ, μὴ συγχωροῦντες οὐδενίαν παρέκκλισιν ἀπὸ τῶν καθαρῶν νόμων.

2. Ὅταν δὲ τις ἀπὸ τοῦ λόγου τοῦ Νόμου ἐξέκλινεν καὶ ἐνεκαλεῖτο ἐνώπιον τῶν Γραμματέων,

3. οὗτοι ἐτιμῶρουν καὶ ἐδίωκον αὐτόν, ἢ ἀπέστελλον (αὐτόν) πρὸς τὸν Καίσαρα.

4. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν χρόνον τῶν δύο τούτων ἐπιτρόπων πολλοὶ βοηθοὶ (ὑπηρέται) τοῦ περὶ οὗ εἶπομεν θαυματοποιοῦ ἀνεφάνησαν καὶ ἐκήρυττον πρὸς τὸν λαὸν περὶ τοῦ Διδασκάλου αὐτῶν, ὅτι ζῇ, ἃν καὶ οὗτος εἶχεν ἀποθάνει, καὶ ὅτι «αὐτὸς θὰ ἀπελευθερώσῃ ὑμᾶς ἐκ τῆς δουλείας», πολλοὶ ἐκ τοῦ πληθους ἤκουον τὸ κήρυγμα αὐτῶν καὶ ἔδιδον προσοχὴν εἰς τὰς ἐντολὰς αὐτῶν – ὅχι διὰ τὴν φήμην αὐτῶν, διότι ἦσαν ἐκ τῶν πτωχῶν, τινὲς μὲν ὑποδηματοποιοί, ἄλλοι δὲ σκανδαλοποιοί (καὶ) ἄλλοι (κοινοί) ἐργάται.

5. Θαυμαστὰ ὁμῶς σημεῖα ἐτέλουν, ἀληθῶς πᾶν ὅ,τι ἐβούλοντο.

6. Ἀλλ’ ὅτε οἱ εὐγενεῖς οὗτοι ἐπίτροποι εἶδον τὴν ἀποπλάνησιν τοῦ λαοῦ, ἔλαβον ἀπόφαιν μετὰ τῶν Γραμματέων, ὅπως συλλάβωσιν (αὐτούς) [καὶ φονεύσωσιν αὐτούς], διότι τὸ μικρὸν, ὅταν τελειωθῇ εἰς τὸ μέγαλον.

7. Ἀλλ' ἐφοβοῦντο καὶ ἔτρεμον πρὸ τῶν σημείων, λέγοντες· «οὐχὶ διὰ φαρμάκων τελοῦνται τοιαῦτα θαύματα· ἐὰν ὅμως δὲν προέρχωνται ἐκ τῆς βουλῆς τοῦ Θεοῦ, ταχέως θὰ ἀποκαλυφθῶσι». Καὶ ἔδωκαν εἰς αὐτούς τὴν ἐξουσίαν νὰ πράττωσι κατὰ τὸ θέλημα αὐτῶν.

10. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα προκληθέντες ὑπ' αὐτῶν ἀπέστειλαν ἕξ αὐτῶν ἄλλους μὲν πρὸς Καίσαρα, ἄλλους δὲ εἰς Ἀντιόχειαν πρὸς κρίσιν, ἄλλους δὲ εἰς μακρυνὰς νήσους.

11. Ὁ δὲ Κλαύδιος μετέθεσε τοὺς δύο ἐπιτρόπους ἀποστείλας τὸν Κουμάνον.”

Ὅπως τονίζει ο Αγουρίδης, οι στίχοι 1-3 έχουν σοβαρές ιστορικές ανακρίβειες και τονίζουν την συνεργασία των δύο Ρωμαίων επιτρόπων με τους νομοδιδάσκαλους όσο και τους αιρετικούς. Με την επίκληση των “*καθαρῶν νόμων*”, μιλάει για τον ορθόδοξο Ιουδαϊσμό, ενώ με την *παρέκκλιση*, για τους οπαδούς του θαυματοποιού που αναφέρει παρακάτω. Ενώ στους στίχους 4-5 ταυτίζει την διδασκαλία των μαθητῶν του θαυματοποιού με την απελευθέρωση του Ισραήλ από τους Ρωμαίους. Από την άλλη έχει την φράση του στίχου 5 ότι μπορούσαν να κάνουν ότι θέλουν, αλλά δεν φαίνεται και να μην ήθελαν την απελευθέρωση από τους Ρωμαίους, που προφανώς αδυνατούσαν.

Ο στίχος 6, όλοι θεωρούν ότι είναι ιουδαϊκής προέλευσης, αλλά μετά η λογική σειρά χάνεται και η σύλληψη των μαθητῶν δεν έχει καμία αιτιολογία. Ενώ αρχικά θαυμάζουν τα έργα τους, μετά άλλους απελαύνουν ή εξορίζουν σε μακρινές νήσους, κάτι που δεν έχει ξαναεμφανιστεί στον Ιώσηπο. Τους ταραξίες αν δεν τους σταύρωναν ή σκότωναν, τους εκτόπιζαν στην Ρώμη ή στον Καίσαρα για να δικαστούν.

Ο Αγουρίδης τονίζει ότι με την διασπορά αυτή προσπαθεί ο χριστιανός αντιγραφέας να δικαιολογήσει πως ο χριστιανισμός απευθύνθηκε “στα έθνη”. Αν και δεν θεωρεί την απέλαση χριστιανικό δάκτυλο, θεωρεί όλη την παραπάνω παρεμβολή ως χριστιανική, την ίδια που έδρασε και στο προηγούμενο περί του θαυματοποιού, που ίσως καλύπτει κατά τον Αγουρίδη πάντα την πρώτη Εκκλησία των Ιεροσολύμων ως ένα καθαρός ιουδαϊκό εθνικοπολιτικό κόμμα αντιρωμαϊκό και αντιφαρισαϊκό που προκάλεσε ανησυχίες.

[(20)] Άλλη μία προσθήκη υπάρχει στο 5.194 όπου όλη η φράση έχει αλλάξει ως: “Ἐν αὐτῷ δὲ ἴσταντο στηῆλαι ἴσαι καὶ ἐπ' αὐτῶν τίτλος ἑλληνικοῖς καὶ ῥωμαϊκοῖς καὶ ἐβραϊκοῖς γράμμασι, προσημαίνουσαι (τὸν) νόμον (τῆς) ἀγνεΐας [ἦτοι] οὐδεὶς ἀλλόφυλλος ἐπετρέπετο νὰ εἰσέλθῃ· διότι τοῦτο ἐκαλεῖτο (τὸ) ἱερόν, ἀναβατὸν

διὰ δεκατεσσάρων βαθμίδων καὶ ὑποδομημένον εἰς τετράγωνον ἐν τῇ ἄνω περιοχῇ. Καὶ ἐπὶ τῶν τίτλων τούτων ἀνηρτήθη τέταρτος τίτλος τοῖς αὐτοῖς γράμμασιν ἀναγγέλων, ὅτι ὁ Ἰησοῦς (ὁ) βασιλεὺς δὲν ἐβασίλευσεν, ἀλλ' ἐσταυρώθη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, διότι ἐπροφήτευσεν (την) καθαίρεσιν τῆς πόλεως καὶ (τὴν) ἐρήμωσιν τοῦ ναοῦ”.

Ὅπως τονίζει ο Αγουρίδης ο τέταρτος τίτλος είναι παρεμβολή για τους εξής λόγους:

Θα έπρεπε για να έχει συνάφεια να είναι σε άλλη θέση (στο “οὐδεὶς ἀλλόφυλλος ἐπετρέπετο νὰ εἰσέλθῃ”).

Εδώ αναφέρεται το όνομα Ιησούς, ενώ μέχρι στιγμής αναφερόταν στον “θαυματοποιό”. Αν ήταν πραγματικό δεν θα αναφερόταν σκέτη η λέξη Ιησούς αλλά και κάτι άλλο όπως Ιησούς τέκτων εκ Ναζαρέτ, ή Ιησούς υιός Ιωσήφ ή κάτι παρόμοιο.

Στο σλαβονικό κείμενο προσθέτει και τα Εβραϊκά σαν γλώσσα των επιγραφών. Να σημειωθεί ότι μια από τις στήλες αυτές ανακαλύφθηκε το 1871 (M.Crermont-Ganneau) που βρίσκεται πλέον στην Κωνσταντινούπολη, και αναφέρει : “μηδένα ἄλλογενῆ εἰσπορεύεσθαι ἐντός τοῦ περὶ τὸ ἱερὸν τρυφάκτου καὶ περιβόλου. Ὅς δ' ἂν ληφθῇ ἑαυτῷ αἷτιος ἔσται διὰ τὸ ἐξακολουθεῖν θάνατον”.

Αλλά και για άλλους λόγους που εκθέτει στις σελ. 77-78 και λέει ότι η “επιγραφή” αυτή παρήχθη από την επιγραφή του Ιησού στον σταυρό των Ευαγγελίων και την (ας πούμε) προφητεία του Ιησού περί της καταστροφής της πόλεως και του Ναού.

[(21)] Στο 5.214

“1. Τὸ καταπέτασμα τοῦτο ἦτο ἀκέραιον πρὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, ὅτε ὁ λαὸς ἦτο εὐσεβής· τώρα ὅμως ἦτο ἀξιοθρήνητος ἡ θεὰ αὐτοῦ·

2. διότι ἐξαίφνης ἐσχίσθη ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω, ὅτε διὰ δώρων παρέδωκαν εἰς θάνατον τὸν εὐεργέτην τῶν ἀνθρώπων, ὅστις ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ δὲν ἦτο ἄνθρωπος.

3. Πολλὰ δὲ ἄλλα φοβερά σημεῖα θὰ ἠδύνατό τις νὰ διηγηθῇ, ἅτινα τότε συνέβαινον.

4. Διότι τινὲς ἔλεγον, ὅτι οὗτος, ἀφοῦ ἐθανατώθη καὶ ἐτέθη ἐν τῷ μνημείῳ, δὲν εὐρέθη.

5. Ἄλλοι μὲν διακηρύττουν, ὅτι οὗτος, ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, ἄλλοι δὲ ὅτι ἐκλάπη ὑπὸ τῶν φίλων.

6. Ἐγὼ δὲ δὲν γνωρίζω τίνες ὀρθότερον ὁμιλοῦσι.

7. Διότι ὁ νεκρὸς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναστηθῇ ἐξ ἑαυτοῦ εἰ μὴ διὰ τῆς

προσευχῆς ἄλλου τινὸς δικαίου, ἐκτὸς ἐὰν οὗτος εἶναι ἄγγελος ἢ ἄλλη τις τῶν οὐρανίων δυνάμεων ἢ αὐτός ὁ Θεὸς φανῇ ὡς ἄνθρωπος καὶ ποιήσῃ κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ μετὰ τῶν ἀνθρώπων περιπατήσῃ καὶ ἀποθάνῃ καὶ ταφῇ καὶ ἀναστήσῃ ἑαυτὸν κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ.

8. Ἄλλοι δὲ ἔλεγον, ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κλέψωσιν αὐτόν, διότι ἔθεσαν φρουρὰν πέριξ τοῦ τάφου αὐτοῦ τριάκοντα Ῥωμαίους καὶ χιλίους Ἰουδαίους.

9. Τοιαῦτα περὶ τοῦ καταπετάσματος τούτου διηγοῦνται. Ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ (ἄλλαι ἐκδοχαὶ) ὡς πρὸς τὴν αἰτίαν τοῦ σχίσματος τούτου [τοῦ καταπετάσματος].”.

Και ἐδῶ ἡ παρεμβολή του χριστιανοῦ αντιγραφέα εἶναι ξεκάθαρη παρὰ τὴν προσπάθεια του στον στίχο 9 νὰ υποδυθεῖ πάλι τον Ιώσηπο. Χρησιμοποιεῖ τον ευαγγελικό ὄρο “**καταπέτασμα**” ἀντὶ του “πέπλος” που χρησιμοποιεῖ ο Ιώσηπος, ἐπαναλαμβάνει τὴν δωροδοκία ὅπως στο [(12)], ἐνῶ ἡ φράση “**ὅστις ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ δὲν ἦτο ἄνθρωπος**” εἶναι γνωστὴ καὶ ἀπὸ τις ἄλλες παρεμβολές.

Οι στίχοι 4-5, ὅπως καὶ ο Αγουρίδης λέει (σελ. 79), προϋποθέτουν τὴν ἱστορία των Ευαγγελίων, ἐνῶ στους 6-8 ο παρεμβολέας παραθέτει τις διαφορετικὲς ἀπόψεις γιὰ τὸ θέμα αὐτό. Ο στίχος 6 εἶναι ἀδύνατον νὰ εἰπωθεῖ ἀπὸ τον Ιώσηπο, ὡς γνωστό Φαρισαῖο, ἀλλὰ καὶ ὅπως ἔλεγε ο Ωριγένης, “ο Ιώσηπος δὲν ἐπίστευσεν τον Ἰησοῦν ὡς τον Μεσσίαν”. Ο στίχος 7 δείχνει τον δοκητικό καὶ πατροπασχιστικό του τόνο “**ἢ αὐτός ὁ Θεὸς φανῇ...θέλημα αὐτοῦ**”. Ἡ προτίμηση του συγγραφέα-παρεβολέα περὶ ἀναστάσεως καὶ ἡ χριστιανικὴ του ταυτότητα, τονίζεται στον στίχο 8, με τὴν ἀναφορά περὶ του τεράστιου μεγέθους τῆς φρουράς, που ἀποκλείει οτιδήποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν Ἀνάσταση.

[(22)] Τέλος, ἄλλη μια παρεμβολή (μεταφρασθεῖσα ἀπὸ τὴν μετάφραση του Eisler, Cod. Kyr. Bjelos 64/1303) ἀξία μνείας, εἶναι στο 6.313 που ἀλλάχτηκε ὡς ἐξῆς:

“Καὶ εἴ τις εὖ ἐννοεῖ, τότε εὐρήσει Θεὸν προσημαίνοντα ἀνθρώπῳ καὶ παντὶ τρόπῳ προμηνύοντα γένει ἡμετέρῳ ὅ,τι πρὸς σωτηρίαν, (καὶ) ἡμεῖς δὲ ἀνοία καὶ κακουργία αὐθαιρέτῳ ἀπολλυόμεθα. Θεὸς γὰρ σημεῖα ὀργῆς ἐμήνυσεν, ὥστε γνῶναι ἀνθρώπους θεῖαν ὀργὴν καὶ παύσασθαι ἀπὸ σφετέρας κακίας καὶ διὰ τοῦτο κάμψαι Θεόν.

Οὔσης (δ') ἐν Ἰουδαίοις προφητείας ὅτι τετραγώνῳ σχήματι ἐρημωθήσεται (ἡ) πόλις καὶ (τὸ) ἱερὸν [τότε αὐτοὶ ἤρξαντο σταυροῦς ποιεῖν εἰς σταύρωσιν ὃ ἐστίν, ὡς ἔφαμεν τετρασχήματόν τι] καὶ μετὰ τὴν καθαίρεσιν (τῆς) Ἀντωνίας τὸ ἱερὸν τετράγωνον ἐποίησαν. Εἰς (τὸν) πόλεμον ἐκίνησε κηρύγματα ἀμφίβολα ἐν ἀγίοις βίβλοις εὐρημένα λέγοντα ὡς κατ' ἐκείνους καιροὺς τις ἐξ Ἰουδαϊκῆς γῆς ἔσται

ἄρχων δι' ὅλης (τῆς) οἰκουμένης. Περὶ τούτου διάφοροί εἰσιν ἑρμηνεῖαι· οἱ μὲν ἔνομισαν (τὸν) Ἡρώδη, οἱ δὲ τὸν σταυρωθέντα θαυματοποιόν, οἱ δὲ Βεσπασιανόν. Ἀλλὰ γὰρ οὐ δυνατὸν ἀνθρώπους (τὴν) κρίσιν διαφυγεῖν οὐδὲ καὶ προορωμένους. Ἰουδαῖοι μὲν τοι (τὰ) σημεῖα προνοοῦντες, ὥς δὲ ἤθελον τρέψαντες πρὸς ἡδονήν, τὰ ἄλλα δὲ ἐβλασφήμουν μέχρι (τὸ) ἀπολέσθαι καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὴν πατρίδα. Ἠλέγχθησαν καὶ ἡσχύνθησαν καὶ ἐφάνησαν ἄφρονες”

Ο Eisler θεωρεῖ αὐτά που ἔβαλε σε αγκύλες χριστιανική παρεμβολή, ἀλλὰ τελικὰ καὶ ὅλο το κείμενο ὅπως λέει ο Αγουρίδης εἶναι χριστιανική παρεμβολή παρόμοια με τις παρεμβολές [(12)], [(13)], [(20)] καὶ [(21)]. (σ.84) αποδίδοντάς του παρεμβολέα, δύο ιδιότητες, τὴν ικανότητα γιὰ προσποίηση καὶ τὴν τέλεια ἀδιαφορία γιὰ τὴν συνάφεια: “Ἀναγνώσας οὗτος τὸ κείμενον τοῦ Πολέμου ἡσθάνθη ἀπέχθειαν καὶ ἱερὰν ἀγανάκτησιν, ὅταν ἔφθασεν ἐκεῖ ὅπου ὁ Ἰώσηπος ἑρμηνεύει τὴν προφητείαν περὶ τοῦ ἄρχοντος τῆς οἰκουμένης ὡς ἀναφερομένην εἰς τὸν Βεσπασιανόν.... Ἦλθον ἀμέσως εἰς τὸν νοῦν τοῦ δύο κατ’ ἐξοχὴν μέρη τοῦ ἔργου, ἦτοι τὰ τεμ [(2)] (αναφέρεται σε συζήτηση των Ἰουδαίων ἀν ὁ Ἡρώδης ἦταν μεσσίας ἢ ὄχι) καὶ [(12)], ὅπου λόγος γίνεται καὶ περὶ ἄλλων δύο ὑποψηφίων διὰ τὴν κοσμοκρατορίαν. Ἡ ἱστορικὴ συνάφεια, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐτοποθέτησε τὰ τρία ὀνόματα, ἦτο εἰς αὐτὸν ἐντελῶς ἀδιάφορος· ὅ,τι τὸν ἐνδιέφερε ἦτο ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας ἐν τῇ οὐσίᾳ της. Τοῦτο καὶ ἔπραξε”.

Ο Αγουρίδης υποστηρίζει ὅτι στο σλαβονικὸ κείμενο ἔχει ἐπέμβει κατὰ τι ἓνας Ἰουδαῖος αντιγραφὴς ιδιόρρυθμος Φαρισαῖος, ἀλλὰ οἱ βασικὲς ἀλλαγές που εἶδαμε εἶναι ἀποτέλεσμα χριστιανικοῦ παρεμβολέα κατὰ πάσα πιθανότητα πατροπασχίτη που θέλησε νὰ ἀλλάξει σημαντικὰ τὸ τελικὸ συμπέρασμα τοῦ κειμένου. Ἐπίσης σε υποσημείωση στὴν σελ. 80 ἀναφέρει θετικὰ τὴν ἀποψη τοῦ K. Heussi (Kirchengesehichte) καὶ ἄλλων ἱστορικών, ὅτι τόσο στο σλβονικὸ κείμενο τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πολέμου ὅπως καὶ στὴν Ἀρχαιολογία, ἐκεῖ που ὑπάρχει ἡ Φλάβια Ομολογία, υπήρχε ἀρχικὰ ἄλλο κείμενο, ἐχθρικό γιὰ τὸν Χριστιανισμό, που ἐμφάνιζε τὸν Ἰησοῦ ὡς γόητα, καὶ τοὺς μαθητὲς τοῦ ὡς ταραχοποιούς καὶ μεταξὺ των ἐτῶν 150-300 κ.ε. χριστιανοὶ ἐπεξεργάστηκαν τὰ κείμενα γιὰ νὰ γίνουν συμβατὰ με τὴν χριστιανικὴ ὀπτική. Καὶ ὅπως προσθέτει ἐπιπλέον πρέπει νὰ θεωρήσουμε ὅτι ἢ ὁ Ἰώσηπος μίλησε ἐπαρκῶς περὶ τοῦ Ἰησοῦ (θεωρώντας ὅτι ἦταν ἡσσοнос σημασίας συμβάντα), ἢ ὅτι ἔγραψε μὲν ικανὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ ἡ μαρτυρία τοῦ ἐξαλείφθηκε γιὰτὶ δὲν ἀνταποκρινόταν στὶς χριστιανικὲς ἀπόψεις (σελ. 88).

Στο τρίτο κεφάλαιο τῆς διδακτορικῆς τοῦ διατριβῆς ὁ Αγουρίδης, ἀντικρούει

ξεκάθαρα την θεωρία ότι οι σλαβονικές παρεμβολές είναι οι πρωτότυπες του ίδιου του Ιώσηπου, όπως και τα περί Ιησού στην Αρχαιολογία (σ. 88-9):

“Στην Αρχαιολογία, οι μαρτυρίες διακρίνονται για την περιεκτικότητα και συντομία της φράσεως, και την έλλειψη ειλικρίνειας εις τον παρόντα τόνο του κειμένου. Ο συγγραφέας ήταν λόγιος (σε παραπομπή αναφέρει την μεγάλη πιθανότητα να είναι ο Ευσέβιος) και όπως λέγει και ο Harnack κάθε τίμιο πνεύμα διαπιστώνει ότι τα κείμενα αυτά δεν εκφράζουν το βάθος της σκέψεως του συγγραφέα. Αντίθετα οι σλαβονικές προσθήκες χαρακτηρίζονται από το είδος της απλότητας της ευαγγελικής ιστορίας στα κανονικά και τα απόκρυβα Ευαγγέλια. Η χριστιανική επεξεργασία τους φέρνει και αυτή εντελώς λαϊκό χρώμα. Περιττόν να σημειωθεί ότι ο εθνικοπολιτικός μεσσιανισμός των σλαυονικών τεμαχίων απουσιάζει εκ των μαρτυριών της Αρχαιολογίας”.

Ο Ιώσηπος ανήκε στην ιουδαϊκή αριστοκρατία της εποχής, δια την οποία η εθνική αποκλειστικότης σήμαινε επαρχιώτικη οπισθοδρομικότητα. Τα έργα του όταν μιλούν περί της μεσσιανικής κινήσεως, νοθεύουν συγχρόνως το νόημά της και την εμφανίζουν κάτω από το ελληνορωμαϊκό πρίσμα, είτε σαν τον μανδύα συγκάλυψης πολιτικών σκοπών λίγων ηγετών, είτε ως εξωφρενική δεισιδαιμονία φαντασιόπληκτων εκκολαπτόμενων μεσσιών. Δεν ήταν λοιπόν δυνατόν να είναι ο συντάκτης των προσθηκών αυτών, που από αρχής ως τέλους διαπνέονται από την εθνικοπολιτική ελπίδα του Ισραήλ (σελ. 90-92).

Με την παρουσίαση των “αναφορών” στο έργο του Ιώσηπου, αρχίζει να φαίνεται ξεκάθαρα πόσο αδύναμος και ανύπαρκτος ιστορικά είναι ο Ιησούς των Ευαγγελίων στα κείμενα του 1^{ου} αι, που σε συνδυασμό με τις ανακαλύψεις των κειμένων της σέκτας του Κουμράν που έχουν την ίδια διδασκαλία, τις αντιφάσεις ή τα λάθη των Ευαγγελίων, αλλά και την διαφορετική γνώμη από τα Ευαγγέλια που εκφράζουν οι πρώτοι χριστιανοί, να καταλάβετε γιατί όλο και περισσότερο, θεωρείται η “ιστορία” του προϊόν μυθικής διεργασίας.

Το ενδιαφέρον όμως συμπέρασμα όλης αυτής της ιστορίας, είναι η συνεχής απόδειξη, για όποιον ασχολείται με τις απαρχές αυτής της θρησκείας, της ευκολίας και του μεγέθους της παραχάραξης που οι χριστιανοί αντιγραφείς, έκαναν πάρα πολύ εύκολα σε ότι δεν τους ικανοποιούσε, άλλωστε το ίδιο κατηγορούσε ότι έκανε ο ένας τον άλλο μεταξύ τους με τις διάφορες αιρέσεις, για να μοιάζει τελικά το κάθε παλαιότερο κείμενο με το αφήγημά τους, δηλαδή ότι ο

σκοπός τους αγιάζει τα μέσα, ή έβαζαν το όνομα ενός γνωστού προφήτη ή μαθητή σας συγγραφέα για να περάσουν τις ιδέες τους.

Είναι εξωφρενική η κατανόηση του πλήθους των συμβάντων που έγιναν να διορθώσουν ή να διαστρεβλώσουν την Αλήθεια όπως αυτή νομίζουν, ή να καταστρέψουν και να εξαφανίσουν κάθε αντίθετη άποψη που φθάνει στα όρια συνωμοσίας, γιατί την ήξεραν την Αλήθεια υποτίθεται καλύτερα· δηλαδή τελικά να διαδίδουν ψέματα για να πείσουν για την δική τους “αλήθεια” και τώρα να έρχονται και να μας λένε ότι είναι η θρησκεία της Αγάπης και της Αλήθειας.

Πηγές

Βιβλιογραφία:

Αγουρίδη Σάββα Χρ., *Το πρόβλημα των προσθηκών της σλαυονικής μεταφράσεως του ιουδαϊκού πολέμου του Ιώσηπου και η εν αυταίς περί του Βαπτιστού και του Ιησού Χριστού μαρτυρία*, διδακτορική διατριβή Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 1954.

Ιώσηπος *Ιουδαϊκός Πόλεμος*.

Φιλίστωρ